

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง "การให้บริการชุมชนของห้องสมุดโรงเรียนมัธยมเพื่อพัฒนาชนบทในเขตภาคกลาง" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการให้บริการชุมชนของห้องสมุดโรงเรียนมัธยมเพื่อพัฒนาชนบทเขตภาคกลางในด้าน บริการที่จัด ลักษณะของการจัด ความสนับสนุนของผู้บริหารโรงเรียน ความร่วมมือของบุคลากรทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน ปัญหาในการให้บริการแก่ชุมชน ตลอดจนเพื่อการศึกษาความต้องการของครูบรรณารักษ์และผู้บริหารโรงเรียนมัธยมเพื่อพัฒนาชนบทเขตภาคกลาง ในการจัดให้บริการแก่ชุมชน

การวิจัยเรื่องนี้ ได้กำหนดแนวเหตุผลของการวิจัยไว้ว่า ห้องสมุดโรงเรียนมัธยมเพื่อพัฒนาชนบทเขตภาคกลาง ส่วนใหญ่ให้บริการชุมชนเฉพาะบริการให้อ่านและให้ยืมหนังสือ ซึ่งจัดเฉพาะภายในห้องสมุดของโรงเรียน ส่วนความสนับสนุนจากผู้บริหารโรงเรียน ความร่วมมือจากบุคลากรทั้งภายในและภายนอก ตลอดจนความสนใจของประชาชนในชุมชนยังมีน้อย

สำหรับวิธีการวิจัยนั้น ใช้การวิจัยเชิงสำรวจ โดยส่งแบบสอบถามไปยังโรงเรียนมัธยมเพื่อพัฒนาชนบท 98 แห่ง เพื่อให้ผู้บริหารโรงเรียนและครูบรรณารักษ์เป็นผู้ตอบแบบสอบถาม คิดเป็นแบบสอบถามทั้งสิ้น 196 ฉบับ ปรากฏว่าได้รับแบบสอบถามตอบกลับมาจำนวน 167 ฉบับ แยกเป็นแบบสอบถามชุดของครูบรรณารักษ์ 83 ฉบับ และแบบสอบถามชุดของผู้บริหาร 84 ฉบับ แต่เมื่อตรวจแบบสอบถามทั้งหมดที่ได้รับมา ปรากฏว่า เป็นแบบสอบถามที่สมบูรณ์ สามารถนำมาวิเคราะห์ข้อมูลได้ 148 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 75.59 (จากแบบสอบถามจำนวน 196 ฉบับ) เป็นแบบสอบถามที่ได้คืนมาจากโรงเรียนจำนวน 74 แห่ง ซึ่งมีทั้งแบบสอบถามชุดของครูบรรณารักษ์ และแบบสอบถามชุดของผู้บริหารโรงเรียน สำหรับแบบสอบถาม 19 ฉบับ จัดเป็นแบบสอบถามที่ไม่สมบูรณ์ เนื่องจากเป็นแบบสอบถามของครูบรรณารักษ์และของผู้บริหารโรงเรียนที่มาจากต่างโรงเรียนกัน

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล

1. ข้อมูลของโรงเรียน ครูบรรณาธิการ ผู้บริหาร และห้องสมุดโรงเรียน

1.1 โรงเรียนที่ใช้เป็นกลุ่มประชากรในการวิจัยจำนวนทั้งหมด 74 แห่ง จำแนกเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก 59 แห่ง (ร้อยละ 79.73) และขนาดกลาง 15 แห่ง (ร้อยละ 20.27) ประกอบด้วยครูบรรณาธิการซึ่งส่วนใหญ่ (ร้อยละ 87.84) เป็นผู้มีความรู้ทางการศึกษาระดับปริญญาตรี และร้อยละ 52.70 เป็นผู้มีความรู้ทางการศึกษาด้านบรรณารักษศาสตร์ สำหรับงานที่เป็นความรับผิดชอบของครูบรรณาธิการ นอกจากงานห้องสมุดแล้ว ครูบรรณาธิการส่วนใหญ่ (ร้อยละ 98.56) ทำหน้าที่สอน และ (ร้อยละ 85.14) ทำหน้าที่เป็นครูที่ปรึกษาด้วย ส่วนงานอื่น ๆ ที่มีครูบรรณาธิการเกินร้อยละ 10 ต้องรับผิดชอบด้วยได้แก่ การเป็นหัวหน้าหมวดวิชา (ร้อยละ 16.21) เจ้าหน้าที่สหกรณ์ (ร้อยละ 12.16) เมื่อพิจารณาตามขนาดของโรงเรียนแล้วไม่พบความแตกต่างในด้านสถานภาพของครูบรรณาธิการของโรงเรียนขนาดเล็กกับโรงเรียนขนาดกลางแต่อย่างใด

ผู้บริหารของโรงเรียนส่วนใหญ่ (ร้อยละ 83.78) เป็นผู้มีความรู้ทางการศึกษาระดับปริญญาตรี และร้อยละ 43.34 เป็นผู้บริหารที่ผ่านการอบรมทางด้านห้องสมุดมาแล้ว และในจำนวนผู้บริหารที่เคยผ่านการอบรมมาแล้วนี้ เป็นผู้บริหารของโรงเรียนขนาดเล็กมากกว่าโรงเรียนขนาดกลาง

1.2 สถานภาพของห้องสมุดโรงเรียน พบว่าห้องสมุดโรงเรียนส่วนใหญ่ (ร้อยละ 78.38) มีขนาด 2 ห้องเรียน ร้อยละ 94.59 มีครูบรรณาธิการจำนวน 1 คน สถานภาพดังกล่าวนี้ เป็นลักษณะของห้องสมุดโรงเรียนทั้งขนาดเล็กและขนาดกลาง

บุคลากรอื่น ๆ ที่ช่วยงานห้องสมุดโรงเรียนนั้น ห้องสมุดส่วนใหญ่ (ร้อยละ 91.89) มีนักเรียนช่วยงาน และห้องสมุดเกินร้อยละ 70 ไม่มีเจ้าหน้าที่ห้องสมุดกับนักการภารโรง ซึ่งเป็นลักษณะเดียวกันทั้งห้องสมุดของโรงเรียนทั้งขนาดเล็กและขนาดกลาง

สำหรับงบประมาณ ห้องสมุดจำนวนสูงสุด (ร้อยละ 43.24) ได้รับงบประมาณ 10,000 บาท - 19,999 บาท โดยจำนวนสูงสุดของห้องสมุดโรงเรียนทั้งขนาดเล็กและขนาดกลาง ได้รับงบประมาณเช่นเดียวกันนี้ ส่วนงบประมาณจำนวนสูงสุดที่ห้องสมุดโรงเรียนขนาดเล็กได้รับ คือ ตั้งแต่ 30,000 - 40,000 บาท ในขณะที่ห้องสมุดของโรงเรียนขนาดกลางได้รับงบประมาณสูงสุด 50,000 ขึ้นไป

ทรัพยากรประเภทวัสดุตีพิมพ์ที่ห้องสมุดจำนวนสูงสุดและรองลงมามีนั้น สามารถจำแนกได้ดังนี้คือ ห้องสมุดโรงเรียนร้อยละ 47.20 และร้อยละ 44.59 มีหนังสือ 1,000-5,000 เล่ม กับ 5,000 ขึ้นไปตามลำดับ ร้อยละ 43.24 มีวารสาร 10-19 ชื่อ ร้อยละ 43.24 และร้อยละ 41.49 มีจุลสารต่ำกว่า 10 ชื่อเรื่อง กับ 10-19 ชื่อเรื่อง และร้อยละ 45.95 กับร้อยละ 43.24 มีหนังสือพิมพ์ 3-4 ชื่อ และ 1.2 ชื่อ ตามลำดับ สำหรับทรัพยากรประเภทวัสดุไม่ตีพิมพ์นั้น ห้องสมุดส่วนใหญ่ (ร้อยละ 87.84) และร้อยละ 62.16 มีลูกโลกและรูปภาพตามลำดับ

ในด้านการจัดบริการชุมชนของห้องสมุดนั้นพบว่า จากจำนวนห้องสมุดของโรงเรียน 74 แห่ง มีห้องสมุดทั้งหมด 64 แห่ง (ร้อยละ 86.49) จัดบริการชุมชน ในจำนวนนี้เป็นห้องสมุดของโรงเรียนขนาดเล็ก 50 แห่ง (ร้อยละ 84.75) จากห้องสมุดของโรงเรียนขนาดเล็กทั้งหมด 59 แห่ง และเป็นห้องสมุดของโรงเรียนขนาดกลาง จำนวน 14 แห่ง (ร้อยละ 93.33) จากห้องสมุดของโรงเรียนขนาดกลางจำนวน 15 แห่ง

2. ประเภทของบริการชุมชนที่ห้องสมุดจัด ลักษณะการจัด ความร่วมมือของบุคลากรทั้งภายในและภายนอก

2.1 ประเภทของบริการชุมชนที่ห้องสมุดจัด ผลการวิจัยพบว่า ในจำนวนบริการชุมชน 10 ประเภทที่สอบถามนั้น บริการให้อ่าน เป็นบริการที่มีห้องสมุดจำนวนสูงสุด 62 แห่ง (ร้อยละ 98.87) จัดชั้น รองลงมา คือ บริการให้ยืมโดยมีห้องสมุดจำนวน 60 แห่ง (ร้อยละ 93.75) นอกจากนี้ยังมีบริการอื่นๆ ที่มีห้องสมุดเกินร้อยละ 50 ได้จัดชั้นได้แก่ บริการตอบคำถามและช่วยการค้นคว้า (ร้อยละ 73.43) บริการแนะนำการใช้ห้องสมุด (ร้อยละ 71.87) บริการแนะนำและส่งเสริมการอ่าน (ร้อยละ 54.68) และบริการกระเป๋าหนังสือสู่ประตูบ้าน (ร้อยละ 51.56) สำหรับบริการที่ห้องสมุดจำนวนน้อยที่สุด (ร้อยละ 9.38) จัดคือ โครงการรณรงค์ผู้ไม่รู้หนังสือ

เมื่อพิจารณาตามขนาดของโรงเรียน บริการที่ห้องสมุดทั้งโรงเรียนขนาดเล็กและขนาดกลาง เกินกว่าร้อยละ 50 จัดบริการได้แก่ บริการให้อ่าน บริการให้ยืม บริการตอบคำถามและช่วยการค้นคว้า บริการแนะนำการใช้ห้องสมุด และบริการแนะนำและส่งเสริมการอ่าน สำหรับบริการกระเป๋าหนังสือสู่ประตูบ้าน จัดบริการมากกว่าโรงเรียนขนาดกลาง

อย่างไรก็ดีเมื่อพิจารณาจำนวนของประเภทบริการชุมชนที่จัดแล้วปรากฏว่าจำนวนสูงสุดของห้องสมุดโรงเรียนทั้งขนาดเล็กและขนาดกลางจัดบริการชุมชนจำนวน 5 ประเภทเท่ากัน

ผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า ห้องสมุดโรงเรียนมัธยมเพื่อพัฒนาชนบทจัดบริการชุมชนโดยเฉลี่ยแล้วประมาณ 5 ประเภท โดยจำนวนสูงสุดของห้องสมุดโรงเรียนทั้ง ขนาดเล็กและขนาดกลางต่างก็จัดบริการชุมชนถึง 5 ประเภทเช่นเดียวกัน อีกทั้งเมื่อพิจารณาจากจำนวนห้องสมุดของโรงเรียนเกินร้อยละ 50 ที่

จัดบริการชุมชนประเภทต่าง ๆ แล้ว พบว่ามีถึง 6 บริการ ได้แก่ บริการให้อ่าน บริการให้ยืม บริการตอบคำถามและช่วยค้นคว้า บริการแนะนำการใช้ห้องสมุด บริการแนะนำและส่งเสริมการอ่าน และบริการกระเป๋านหนังสือสู่ประตูบ้าน จึงอาจกล่าวได้ว่า ผลการวิจัยครั้งนี้ไม่สอดคล้องกับแนวเหตุผลที่กำหนดไว้ว่า ห้องสมุดโรงเรียนมัธยมเพื่อพัฒนาชนบทเขตภาคกลางส่วนใหญ่ให้บริการชุมชน เฉพาะบริการให้อ่านและให้ยืมหนังสือ ทั้งนี้เพราะห้องสมุดโรงเรียนยังจัดบริการชุมชนประเภทอื่น ๆ อีกดังกล่าวข้างต้น

การที่ห้องสมุดโรงเรียนมีการจัดบริการชุมชนหลายประเภทนั้นอาจเป็นเพราะลักษณะบริการที่จัดส่วนใหญ่เป็นการให้บริการภายในห้องสมุด เมื่อประชาชนเข้ามาใช้บริการอ่าน และบริการให้ยืมแล้ว อาจถามคำถาม และขอคำแนะนำต่าง ๆ บรรณารักษ์จึงให้บริการตอบคำถามและช่วยการค้นคว้า และบริการแนะนำและส่งเสริมการอ่าน และบริการแนะนำการใช้ห้องสมุด ส่วนบริการหนังสือสู่ประตูบ้าน ซึ่งจัดได้มากเช่นกันทั้งๆ ที่เป็นบริการภายนอกห้องสมุดนั้นและอาจเป็นเพราะครูบรรณารักษ์ต้องการสนองนโยบายในการบริการชุมชนของโรงเรียนมัธยมเพื่อพัฒนาชนบท ในการที่จัดบริการโดยมุ่งเข้าถึงตัวประชาชนและเป็นการประชาสัมพันธ์โรงเรียน เพื่อดึงดูดให้ประชาชนเข้ามาใช้บริการในโรงเรียนมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าครูบรรณารักษ์ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 52.70) เป็นผู้มีวุฒิทางด้านบรรณารักษศาสตร์ จึงมีความรู้และความสามารถในการจัดบริการชุมชน ประกอบกับผู้บริหารโรงเรียนร้อยละ 43.34 เป็นผู้ผ่านการอบรมทางด้านห้องสมุดมาแล้วด้วย จึงสนับสนุนให้ห้องสมุดโรงเรียนจัดบริการชุมชนมากขึ้น

อย่างไรก็ดี ผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า ห้องสมุดโรงเรียนจำนวนสูงสุด และจำนวนรองลงมาจัดบริการให้อ่านกับ บริการให้ยืมนั้นย่อมเป็นสิ่งที่ชี้ให้เห็นว่า บริการถึง 2 ประเภทดังกล่าวมีการจัดห้องสมุดโรงเรียนเกือบทุกแห่งที่มีการจัดบริการชุมชนนั่นเอง

และจากการที่ผู้วิจัยได้กำหนดแนวเหตุผลในการวิจัยไว้ว่า ห้องสมุดโรงเรียนส่วนใหญ่ จัดบริการชุมชนเฉพาะบริการให้อ่านและให้ยืมหนังสือ เฉพาะภายในห้องสมุดโรงเรียน ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับแนวเหตุผลบางส่วนเท่านั้น กล่าวคือ การจัดบริการให้อ่านของห้องสมุดโรงเรียน ร้อยละ 83.87 จัดให้อ่านภายในห้องสมุดร่วมกับนักเรียน และมีห้องสมุด ร้อยละ 19.35 จัดให้อ่านภายนอกห้องสมุด

ส่วนการจัดบริการให้ยืมนั้น ห้องสมุดส่วนใหญ่ (ร้อยละ 76.86) และ ร้อยละ 65.00) จัดบริการให้ยืมโดยใช้ระเบียบเดียวกับนักเรียน อีกทั้งบริการให้ยืมกลับบ้านได้ ตามลำดับ (ตารางที่ 14)

การที่ห้องสมุดมิได้จำกัดบริการให้อ่านและบริการให้ยืมเฉพาะภายในห้องสมุดเท่านั้น อาจเป็นเพราะว่า คุรุบรรณารักษ์ของห้องสมุดโรงเรียนมัธยมเพื่อพัฒนาชนบท จะต้องเข้ารับการอบรมและดูงานเป็นเวลา 1 สัปดาห์ตามโครงการอบรมบุคลากรของโรงเรียน ในโครงการมัธยมเพื่อพัฒนาชนบท เพื่อให้ทราบถึงงานของห้องสมุดโดยเฉพาะที่ห้องสมุดจะต้องไปมีบทบาทในการบริการชุมชน เพื่อสนับสนุนหน้าที่และบทบาทของโรงเรียน ดังนั้นอาจเป็นเพราะด้วยเหตุนี้ คุรุบรรณารักษ์คงจะนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับมาจัดดำเนินงานบริการชุมชนได้ในหลายลักษณะ นอกจากนั้นงานวิจัยของ วรณี ทองดี (2523) และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2525) ได้พบว่า บุคลากรของโรงเรียน มพช. ให้ความร่วมมือในการพัฒนาชุมชนเป็นอย่างดี และยังสามารถจัดกิจกรรมในด้านพัฒนาชุมชนได้อย่างมีคุณภาพ

2.2 ลักษณะการจัดบริการชุมชนแต่ละบริการ สรุปได้ดังนี้

2.2.1 บริการให้อ่าน ห้องสมุดส่วนใหญ่จัดให้อ่านสิ่งพิมพ์ทุกชนิด รองลงมาคือ จัดบริการให้อ่านภายในห้องสมุดร่วมกับนักเรียน ในขณะที่ห้องสมุดโรงเรียนขนาดเล็ก จัดบริการให้อ่านภายนอกห้องสมุดมากกว่าห้องสมุดโรงเรียนขนาดกลาง

2.2.2 บริการให้ยืม ห้องสมุดส่วนใหญ่จัดบริการให้ยืมโดยผู้ใช้ ระเบียบเดียวกับนักเรียน และบริการให้ยืมกลับบ้านได้ บริการทั้ง 2 ลักษณะนี้ จัดในห้องสมุดของโรงเรียนขนาดกลาง

2.2.3 บริการตอบคำถามและช่วยการค้นคว้า ห้องสมุดทุกแห่ง จัดบริการตอบคำถามให้เฉพาะผู้ที่เข้ามาใช้บริการในห้องสมุด ซึ่งจะเป็นคำถามที่มีคำตอบสั้นๆและคำถามที่สามารถค้นคว้าหาคำตอบได้ในห้องสมุด โดยไม่มีห้องสมุดของโรงเรียนขนาดโตที่ตอบคำถามทางจดหมายหรือทางโทรศัพท์ การให้บริการตอบคำถามและช่วยการค้นคว้าจะไม่มี ความแตกต่างตามขนาดของโรงเรียน

2.2.4 บริการแนะนำการใช้ห้องสมุด ห้องสมุดส่วนใหญ่ที่มีจัด บริการนี้ จะจัดโดยแนะนำการใช้ห้องสมุดเป็นรายบุคคลและเป็นรายกลุ่ม รองลงมาคือ การทำคู่มือการใช้ห้องสมุดแฉนี้ จะมีการจัดทำมากในโรงเรียนขนาดกลาง มากกว่าในโรงเรียนขนาดเล็ก

2.2.5 บริการแนะนำและส่งเสริมการอ่าน พบว่า ห้องสมุดส่วนใหญ่ที่จัดบริการนี้ จัดโดยการแนะนำหนังสือที่เหมาะสมให้อ่าน และจะจัดในห้องสมุดของโรงเรียนขนาดกลางมากกว่าห้องสมุดของโรงเรียนขนาดเล็ก

2.2.6 บริการการเล่านิทานและเล่าเรื่องหนังสือ ห้องสมุดส่วนใหญ่จาก 12 แห่งที่จัดบริการนี้ จะจัดเล่านิทานโดยการเล่าปากเปล่า รองลงมาคือ การเล่านิทานและเล่าเรื่องหนังสือภายในห้องสมุด

2.2.7 บริการจัดฉายวิดิทัศน์ ห้องสมุดที่เป็นโรงเรียนขนาดกลางและขนาดเล็กทั้ง 12 แห่ง ที่จัดบริการนี้ จะจัดโดยการฉายวิดิทัศน์ในห้องสมุด ห้องสมุดจำนวนรองลงมาจัดฉายวิดิทัศน์เป็นครั้งคราว

2.2.8 บริการจัดกระเป๋านั่งสื่อบริการประจำบ้าน ห้องสมุดทั้ง 33 แห่งที่จัดบริการนี้ จะจัดโดยบริการนำหนังสือไปถึงบ้าน ห้องสมุดจำนวนรองลงมา จะกำหนดระยะเวลาในการให้บริการ 1 สัปดาห์

2.2.9 บริการสิ่งพิมพ์ของห้องสมุด ณ ที่อ่านหนังสือพิมพ์หมู่บ้าน ห้องสมุดส่วนใหญ่จาก 12 แห่งที่จัดบริการนี้ จะจัดบริการสิ่งพิมพ์เฉพาะที่เป็นวารสารเท่านั้น และห้องสมุดจำนวนรองลงมาจะจัดสิ่งพิมพ์ฉบับล่วงเวลา จัดบริการโดยให้ระยะเวลาในการหมุนเวียนสิ่งพิมพ์ 1 สัปดาห์

2.2.10 การจัดโครงการรณรงค์ผู้ไม่รู้หนังสือ ห้องสมุดทั้ง 6 แห่ง ที่จัดบริการนี้จะจัดโดยสอนการอ่านแก่ผู้ไม่รู้หนังสือ และทำการสอนภายนอกห้องสมุด

2.3 ความร่วมมือของบุคลากรทั้งภายในและภายนอกห้องสมุด

ผลการวิจัยเกี่ยวกับบุคลากรที่รับผิดชอบในการจัดบริการชุมชนปรากฏว่า ครูบรรณารักษ์ทำหน้าที่เป็นหลักในการจัดบริการชุมชนจำนวน 6 บริการ โดยที่ห้องสมุดโรงเรียนเกินร้อยละ 50 ที่มีลักษณะเช่นนี้ ได้แก่ บริการแนะนำการใช้ห้องสมุด บริการให้อ่าน บริการตอบคำถามและช่วยค้นคว้า บริการให้ยืม บริการส่งเสริมและแนะนำการอ่าน และบริการเล่านิทานและเล่าเรื่องหนังสือ

บุคลากรฝ่ายต่าง ๆ ของโรงเรียนที่มีส่วนร่วมในการจัดบริการชุมชน ได้แก่ ครูฝ่ายสวดทัศนวิสัยของโรงเรียน มีส่วนร่วมในการจัดฉายวิดิทัศน์ นักเรียนช่วยงานห้องสมุด จัดบริการกระเป๋านั่งสื่อบริการประจำบ้าน และบริการสิ่งพิมพ์ ณ ที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน ส่วนครูหมวดภาษาไทยมีส่วนร่วมในการจัดโครงการรณรงค์ผู้ไม่รู้หนังสือ จะเห็นได้ว่าสำหรับบุคลากรภายในโรงเรียนที่รับผิดชอบงานการจัดบริการชุมชนนั้น เป็นการให้ความร่วมมือกับครูบรรณารักษ์ในงานบริการที่ครูบรรณารักษ์ขาดความชำนาญ

สำหรับบุคลากรจากภายนอกโรงเรียน ได้แก่บรรณารักษ์ห้องสมุดประชาชน บรรณารักษ์จากวิทยาลัยครู เจ้าหน้าที่จากศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน และคณะกรรมการตำบล ได้มีส่วนร่วมในการจัดบริการชุมชนของโรงเรียนเช่นเดียวกัน แต่มีโรงเรียนจำนวนน้อยคือ ไม่ถึงร้อยละ 30 ที่ได้รับความร่วมมือจากบุคลากรดังกล่าว ซึ่งงานบริการชุมชนที่บุคลากรภายนอกให้ความร่วมมือนั้นได้แก่ งานบริการตอบคำถาม และช่วยค้นคว้า บริการในการเล่านิทานและเล่าเรื่องหนังสือ และฉายวีดิทัศน์ จะเห็นได้ว่าเป็นงานบริการที่บุคลากรดังกล่าวได้จัดบริการชุมชนโดยตรงอยู่แล้ว อีกประการหนึ่งเป็นการร่วมมือในด้านการใช้วัสดุ-อุปกรณ์ที่ห้องสมุดโรงเรียนยังขาดแคลน เช่น หนังสือบางประเภท และอุปกรณ์โสตทัศนวัสดุ เป็นต้น

การที่ผู้วิจัยได้กำหนดแนวเหตุผลในการวิจัยไว้ว่า ห้องสมุดโรงเรียนที่ให้บริการชุมชน ยังไม่ได้รับความร่วมมือจากบุคลากรภายในและภายนอกน้อยนั้น ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับแนวเหตุผลที่ได้กำหนดไว้บางส่วนเท่านั้น

ผลการวิจัยที่สอดคล้องกับแนวเหตุผลก็คือ ความร่วมมือจากบุคลากรจากภายนอก ซึ่งพบว่าห้องสมุดโรงเรียนที่จัดบริการชุมชนไม่ถึงร้อยละ 35 ที่ได้รับความช่วยเหลือจากบรรณารักษ์ห้องสมุดประชาชน บรรณารักษ์จากวิทยาลัยครู เจ้าหน้าที่จากศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน และคณะกรรมการตำบล (ตารางที่ 23) จึงกล่าวได้ว่า ความร่วมมือจากบุคลากรภายนอกห้องสมุดยังมีน้อย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ โรงเรียนบางแห่งอยู่ห่างไกลจากแหล่งที่จะขอความร่วมมือจากบุคลากรภายนอก โดยอยู่ห่างจากห้องสมุดประชาชน ห้องสมุดวิทยาลัยครู และศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน อีกประการหนึ่งอาจเป็นเพราะครูบรรณารักษ์ไม่มีเวลา จึงทำให้ครูบรรณารักษ์ขาดการติดต่อขอความร่วมมือ

ผลการวิจัยที่ไม่สอดคล้องกับแนวเหตุผลก็คือ ความร่วมมือจากบุคลากรภายในโรงเรียน ซึ่งพบว่ามีบุคลากรภายในโรงเรียน มีส่วนร่วมในการจัดบริการชุมชน 4 ประเภท และถือเป็นบุคลากรที่เป็นหลักของบริการดังกล่าว ได้แก่ ครูฝ่ายโสตทัศนวัสดุของโรงเรียน ในด้านการจัดฉายวีดิทัศน์ นักเรียนช่วยงานห้องสมุด

จัดระเบียบหนังสือสู่ประตูบ้าน และบริการสิ่งพิมพ์ ณ ที่อ่านหนังสือพิมพ์หมู่บ้าน และ
ครูภาษาไทย ในการจัดโครงการรณรงค์ผู้ไม่รู้หนังสือ (ตารางที่ 23)

การได้รับความร่วมมือในบริการเหล่านี้ เนื่องจากบริการนั้น ๆ บุคลากร
มีความรู้ความชำนาญในบริการดังกล่าว เช่น ครูฝ่ายโสตทัศนวัสดุ มีความรู้ความ
ชำนาญในการจัดฉายวีดิทัศน์ ครูภาษาไทยมีความรู้ความชำนาญ การสอนการเขียน
และการอ่าน ซึ่งก็ให้ความร่วมมือในการจัดโครงการรณรงค์ผู้ไม่รู้หนังสือ เป็นต้น

นอกจากนี้ แม้บริการอื่น ๆ ที่มีครูบรรณารักษ์เป็นหลักในการจัดบริการ
ก็ยังมีบุคลากรภายในโรงเรียนให้ความร่วมมือในการจัดบริการด้วย เช่น ครู
ภาษาไทยให้การส่งเสริมและแนะนำการอ่าน นักการภารโรงให้ความร่วมมือ
ต่อการจัดระเบียบหนังสือสู่ประตูบ้าน โดยเฉพาะโรงเรียนใดที่มีเจ้าหน้าที่ห้องสมุด
บุคลากรประเภทนี้จะมีส่วนรับผิดชอบ ในการจัดบริการชุมชนเกือบทุกประเภท

จึงกล่าวได้ว่า ความร่วมมือของบุคลากรภายในโรงเรียนมีมากพอสมควร
จึงไม่สอดคล้องกับแนวเหตุผลที่กำหนดไว้

2.4 การเข้าใช้บริการของประชาชน

ผลการวิจัยพบว่า ห้องสมุดส่วนใหญ่ (ร้อยละ 60.94) มีประชาชน
เข้ามาใช้บริการน้อย จำนวนรองลงมา (ร้อยละ 31.25) มีประชาชนมาใช้บริการ
ปานกลาง

การที่ผู้วิจัยกำหนดแนวเหตุผลในการวิจัยพบว่าประชาชนในชุมชนยังให้
ความสนใจต่อการบริหารชุมชนของห้องสมุดน้อยนั้น ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับ
แนวเหตุผลที่กำหนดไว้ ดังปรากฏในตารางที่ 24 และในเรื่องเกี่ยวกับปัญหาที่
พบว่าประชาชนมาใช้บริการน้อยเป็นปัญหาระดับปานกลาง (ตารางที่ 27) ทั้งนี้
อาจเป็นเพราะขาดการประชาสัมพันธ์ ทำให้ประชาชนไม่ทราบว่าห้องสมุดให้บริการ
ชุมชน หรืออาจเป็นเพราะประชาชนมีภาระกิจไม่สามารถมาใช้บริการได้ อีก

ประการหนึ่งอาจเป็นเพราะห้องสมุดอยู่ห่างไกลชุมชน ทำให้ประชาชนไม่สะดวกที่จะมาใช้บริการ

2.5 ความสนับสนุนของผู้บริหารโรงเรียนที่มีต่อการให้บริการชุมชน

ผลการวิจัยพบว่าทั้งครูบรรณารักษ์ และผู้บริหารโรงเรียนมีความเห็นว่าผู้บริหารโรงเรียนยังให้ความสำคัญสนับสนุนต่อการให้บริการชุมชนทั้ง 3 ด้านในระดับน้อย ไม่ว่าจะเป็นด้านงบประมาณ ด้านบุคลากร และด้านทรัพยากรและสถานที่ และความคิดเห็นของครูบรรณารักษ์และผู้บริหารจะมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ .05 ในทุกด้าน

เมื่อพิจารณาความสนับสนุนของผู้บริหารโรงเรียนที่มีต่อการให้บริการชุมชนในด้านงบประมาณนั้น พบว่าครูบรรณารักษ์มีความคิดเห็นต่างจากผู้บริหารใน 3 ประเด็น คือ อำนวยความสะดวกในการเบิกจ่ายความสนับสนุนเงินเข้าห้องสมุด และจัดสรรเงินพิเศษอื่น ๆ มาช่วยในการบริการชุมชน โดยที่ในประเด็นแรกนั้น แม้ว่าทั้งครูบรรณารักษ์และผู้บริหารจะเห็นว่าผู้บริหารให้ความสำคัญสนับสนุนในระดับปานกลาง แต่เมื่อทดสอบค่า t พบว่ามีความเห็นต่างกัน ส่วนใน 2 ประเด็นหลัง ครูบรรณารักษ์เห็นว่าผู้บริหารให้ความสำคัญสนับสนุนน้อย แต่ผู้บริหารเห็นว่าตนให้ความสำคัญสนับสนุนในระดับปานกลาง สำหรับประเด็นที่ทั้งครูบรรณารักษ์และผู้บริหารเห็นตรงกัน คือการจัดงบประมาณเพื่อใช้ในโครงการบริการห้องสมุด แก่ชุมชนอย่างเพียงพอ

เมื่อพิจารณาความสนับสนุนของผู้บริหารโรงเรียนที่มีต่อการบริการชุมชนด้านบุคลากร พบว่าครูบรรณารักษ์มีความคิดเห็นต่างจากผู้บริหารในทุกประเด็น คือ เพิ่มจำนวนให้เพียงพอกับงาน ให้กำลังใจแก่ครูบรรณารักษ์โดยเลื่อนขั้นเงินเดือนพิเศษให้ ลดชั่วโมงสอนและงานพิเศษอื่น ๆ และขอความร่วมมือจากบุคลากรหน่วยงานอื่นๆ ซึ่งครูบรรณารักษ์เห็นว่าผู้บริหารให้ความสำคัญสนับสนุนในระดับน้อย แต่ผู้บริหารเห็นว่าตนให้ความสำคัญสนับสนุนในระดับปานกลาง ส่วนความสนับสนุนที่ให้ครูบรรณารักษ์ได้มีโอกาสเพิ่มความรู้โดยการไปศึกษาต่อ ฝึกอบรมและดูงานนั้น ครูบรรณารักษ์เห็นว่าผู้บริหารให้ความสำคัญสนับสนุนในระดับปานกลาง ส่วนผู้บริหารเห็นว่าตนให้ความสำคัญ

สนับสนุนเรื่องนี้ในระดับมาก สำหรับการแนะนำให้มีการจัดโครงการใหม่ ๆ นั้น แม้ว่าทั้งครูบรรณารักษ์และผู้บริหารมีความเห็นว่า ผู้บริหารให้ความสนับสนุนในระดับปานกลางเหมือนกัน แต่เมื่อทดสอบด้วยค่า t แล้วพบว่ามีความแตกต่างกัน

เมื่อพิจารณาความสนับสนุนของผู้บริหารโรงเรียนที่มีต่อการให้บริการชุมชนด้านทรัพยากรและสถานที่ พบว่าครูบรรณารักษ์มีความคิดเห็นต่างจากผู้บริหารใน 4 ประเด็นได้แก่ ขยายห้องสมุดให้กว้างขึ้น กับแนะนำสถานที่ภายนอกเพื่อให้ออกไปบริการ โดยครูบรรณารักษ์มีความเห็นว่าผู้บริหารให้ความสนับสนุนน้อย ส่วนผู้บริหารเห็นว่าตนให้ความสนับสนุนในระดับปานกลาง สำหรับประเด็นที่ผู้บริหารส่งเสริมให้มีวัสดุครุภัณฑ์เพิ่มเติม กับการเพิ่มจำนวนสิ่งพิมพ์ ซึ่งแม้ว่าทั้งครูบรรณารักษ์และผู้บริหารเห็นว่า มีการสนับสนุนในระดับปานกลางก็ตาม แต่เมื่อทดสอบค่า t แล้วพบว่าความคิดเห็นของทั้งสองกลุ่มแตกต่างกัน

สำหรับประเด็นที่ทั้งครูบรรณารักษ์และผู้บริหารเป็นตรงกันมีเพียงประเด็นเดียว คือ ความสนับสนุนในการจัดที่อ่านภายนอกห้องสมุด

จากผลการวิจัยที่พบว่าทั้งครูบรรณารักษ์และผู้บริหารโรงเรียนมีความเห็นว่าผู้บริหารยังให้ความสนับสนุนต่อการให้บริการชุมชน อยู่ในระดับน้อยทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านงบประมาณ ด้านบุคลากร และด้านทรัพยากรและสถานที่ตั้งปรากฏว่าสอดคล้องกับแนวเหตุผลที่กำหนดไว้ว่า "ความสนับสนุนจากผู้บริหารโรงเรียนที่มีต่อการบริการชุมชนยังมีน้อย"

อย่างไรก็ดี ยังมีบางประเด็นในเรื่องนี้ที่ผู้บริหารเห็นว่าควรให้ความสนับสนุนในระดับปานกลาง ได้แก่ ความสนับสนุนให้หาเงินเข้าห้องสมุด และจัดสรรเงินพิเศษเข้าห้องสมุด เพิ่มจำนวนบุคลากรให้เพียงพอกับงาน ให้กำลังใจแก่ครูบรรณารักษ์ (ตารางที่ 26) โดยเลื่อนขึ้นเงินเดือนให้ ลดชั่วโมงสอนและงานพิมพ์อื่น ๆ และขอความช่วยเหลือจากบุคลากรหน่วยอื่น ๆ (ตารางที่ 27) การขยายห้องสมุดให้กว้างขวางขึ้น และแนะนำสถานที่ภายนอกเพื่อให้ออกไปบริการ (ตารางที่ 28)

2.6 ปัญหาในการให้บริการชุมชน

ผลการวิจัยพบว่าโดยรวมครูบรรณารักษ์ห้องสมุดของโรงเรียนทั้งขนาดเล็กและขนาดกลางมีปัญหาในการให้บริการชุมชนทั้งด้านบริการและบริการในระดับปานกลาง ยกเว้นปัญหาด้านบริการที่ครูบรรณารักษ์ของโรงเรียนขนาดกลางเห็นว่ามีปัญหาในระดับน้อย

เมื่อพิจารณาปัญหาในด้านบริหารในประเด็นต่าง ๆ พบว่า การที่บุคลากรไม่มีเวลาให้บริการนับเป็นปัญหาในระดับมาก ส่วนบุคลากรไม่เพียงพอ การขาดบรรณารักษ์ที่มีวุฒิบรรณารักษ์ งบประมาณไม่เพียงพอ การขาดแหล่งเงินทุนอุดหนุน และห้องสมุดอยู่ไกลชุมชน เป็นปัญหาในระดับปานกลาง

เมื่อพิจารณาความเห็นของครูบรรณารักษ์ในโรงเรียนขนาดเล็กและขนาดกลาง ในปัญหาด้านการบริหารแล้วจะมีปัญหาในระดับเดียวกันทุกประเด็น ยกเว้น ในเรื่องห้องสมุดอยู่ห่างไกลชุมชนกับเรื่องสถานที่ในการให้บริการภายนอกไม่เหมาะสม ซึ่งครูบรรณารักษ์ในห้องสมุดโรงเรียนขนาดเล็กมีความเห็นว่าปัญหาทั้ง 2 ประเด็นดังกล่าวเป็นปัญหาในระดับน้อย แต่ครูบรรณารักษ์ในห้องสมุดโรงเรียนขนาดกลางเห็นเป็นปัญหาในระดับกลาง สำหรับปัญหาครูบรรณารักษ์ทั้งของโรงเรียนขนาดเล็กและขนาดกลางที่เห็นว่าเป็นปัญหาในระดับน้อยตรงกัน คือ ผู้บริหารไม่เห็นความสำคัญของการให้บริการกับห้องสมุดดับแคบ

เมื่อพิจารณาปัญหาในด้านบริการในประเด็นต่าง ๆ พบว่าการที่ทรัพยากรห้องสมุดไม่เพียงพอ ทรัพยากรที่มีอยู่ไม่ตรงกับความต้องการของประชาชน ประชาชนมาใช้บริการน้อย ขาดความร่วมมือจากบุคลากรภายในโรงเรียน และขาดความร่วมมือจากบุคลากรภายนอก เป็นปัญหาในระดับปานกลาง ประชาชนไม่ปฏิบัติตามระเบียบการใช้ห้องสมุด ประชาชนขาดความระมัดระวังในการใช้ทรัพยากร และประชาชนขาดความรู้ในการใช้ห้องสมุด เป็นปัญหาในระดับน้อย

เมื่อพิจารณาความคิดเห็นของครูบรรณารักษ์ในโรงเรียนขนาดเล็กและขนาดกลางในปัญหาด้านการบริการแล้ว จะมีปัญหาเหมือนกันทุกประเด็น

นอกจากปัญหาที่ประชาชนเข้ามาใช้บริการน้อยแล้ว ปัญหาในด้านอื่น ๆ ที่ห้องสมุดโรงเรียนมัธยมเพื่อพัฒนาชนบทพบนั้น ไม่ว่าจะเป็นด้านงบประมาณบุคลากร และทรัพยากรและสถานที่ สอดคล้องกับงานวิจัย กฤติยา อัดถากร (2521 : บทคัดย่อ), วรณี ทองดี (2523 : บทคัดย่อ) และสุมณฑา แฉ้มเจริญ (2528 : บทคัดย่อ) ที่พบว่าโรงเรียนมัธยมเพื่อพัฒนาชนบทและห้องสมุดบางแห่งที่จัดบริการชุมชน มักจะมีปัญหาในด้านขาดงบประมาณ ขาดบุคลากร ขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์ เป็นต้น

3. ความต้องการในการให้บริการชุมชน

ผลการวิจัยโดยรวมพบว่าทั้งครูบรรณารักษ์ และผู้บริหารโรงเรียนมีความต้องการในการให้บริการชุมชน ทั้ง 4 ด้าน ในระดับปานกลางไม่ว่าจะเป็นด้านลักษณะการจัดให้บริการชุมชน ด้านความสนับสนุนของผู้บริหาร ด้านความร่วมมือจากบุคลากรฝ่ายต่าง ๆ และด้านการแก้ปัญหา อีกทั้งครูบรรณารักษ์และผู้บริหารมีความต้องการตรงกันทั้ง 4 ด้าน

เมื่อพิจารณาประเด็นต่าง ๆ ของความต้องการในการให้บริการชุมชน ด้านลักษณะการจัดให้บริการแล้ว พบว่าบรรณารักษ์มีความคิดเห็นต่างจากผู้บริหารเพียง 2 ประเด็น คือ เล่านิทานและเล่าเรื่องหนังสือนอกห้องสมุดเป็นครั้งคราว และตอบคำถามทุกประเภท ซึ่งบรรณารักษ์มีความต้องการในระดับน้อย ส่วนผู้บริหารมีความต้องการในระดับปานกลาง และเมื่อทดสอบค่า t ปรากฏว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 สำหรับความต้องการในด้านลักษณะการจัดบริการที่ทั้งครูบรรณารักษ์และผู้บริหารโรงเรียนมีความต้องการในระดับปานกลางตรงกันคือ เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามาอ่านหนังสือพิมพ์ในห้องสมุด จัดบริการให้อ่านหนังสือภายนอกห้องสมุด ให้อ่านสิ่งพิมพ์ได้ทุกประเภท เปิดโอกาสให้ยืมสิ่งพิมพ์

กลับบ้านได้ กำหนดระเบียบการยืมโดยเฉพาะสำหรับประชาชน ให้บริการตอบคำถามแก่ผู้เข้ามาใช้ห้องสมุด แนะนำการใช้ห้องสมุดนอกห้องสมุดเป็นครั้งคราว จัดทำคู่มือการใช้ห้องสมุด แจก/สิ่งพิมพ์ที่ห้องสมุดจัดทำขึ้นไปถึงบ้าน และแนะนำหนังสือที่เหมาะสมให้อ่าน

สำหรับประเด็นการเล่านิทานและเล่าเรื่องหนังสือนอกห้องสมุดเป็นครั้งคราวที่ครูบรรณารักษ์มีความต้องการในระดับน้อย แต่ผู้บริหารโรงเรียนมีความต้องการในระดับปานกลางนั้น เป็นเพราะผลการวิจัยครั้งนี้พบว่ามีห้องสมุดโรงเรียนเพียง 17 แห่งเท่านั้นที่จัดบริการเล่านิทานและเล่าเรื่องหนังสือ (ตารางที่ 11) การจัดเล่านิทานและเล่าเรื่องหนังสือโดยเฉพาะการจัดภายนอกห้องสมุด

เมื่อพิจารณาความต้องการในการให้บริการชุมชนด้านความสนับสนุนของผู้บริหาร พบว่าทั้งครูบรรณารักษ์และผู้บริหารโรงเรียนมีความต้องการในระดับปานกลาง เหมือนกันทุกประเด็น โดยประเด็นที่มีค่าเฉลี่ย 3 อันดับแรก ได้แก่ ต้องการให้บุคลากรมีโอกาสนในการเพิ่มพูนความรู้ ($X = 3.36$) ต้องการในการให้ขวัญและกำลังใจต่อบุคลากรห้องสมุด ($X = 3.30$) เพิ่มจำนวนทรัพยากรของห้องสมุด ($X = 3.28$) และประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดได้แก่ขยายขนาดของห้องสมุด ($X = 2.76$)

การที่ครูบรรณารักษ์และผู้บริหารโรงเรียน มีความต้องการด้านความสนับสนุนของผู้บริหารโดยมีค่าเฉลี่ยรวมสูงสุดในเรื่องบุคลากรมีโอกาสนในการเพิ่มพูนความรู้และการให้ขวัญและกำลังใจต่อบุคลากรห้องสมุด ก็เพราะว่าการสนับสนุนในเรื่องการเพิ่มพูนความรู้เป็นแนวทางที่ทำให้ครูบรรณารักษ์ได้รับความรู้ใหม่ ๆ เพื่อเป็นประโยชน์ในการให้บริการแก่ชุมชน

เมื่อพิจารณาความต้องการในการให้บริการชุมชนด้านความร่วมมือจากบุคคลฝ่ายต่าง ๆ พบว่าครูบรรณารักษ์มีความคิดเห็นต่างจากผู้บริหารเพียง 1 ประเด็น คือ ต้องการนักเรียนช่วยงานให้บริการห้องสมุด ซึ่งครูบรรณารักษ์มีความ

ต้องการในระดับปานกลาง แต่ผู้บริหารมีความต้องการในระดับมาก ส่วนประเด็นที่เหลืออีก 9 ประเด็น ทั้งครูบรรณารักษ์และผู้บริหารมีความต้องการในระดับปานกลางเหมือนกัน เมื่อทดสอบค่า t ปรากฏว่า ไม่มีความแตกต่างในทุกประเด็น

การที่ครูบรรณารักษ์และผู้บริหารโรงเรียนมีความต้องการในความร่วมมือของนักเรียน เพื่อช่วยงานห้องสมุดในระดับปานกลางและระดับมากตามลำดับ เป็นเพราะครูบรรณารักษ์มีงานและภาระอื่น ๆ นอกเหนือจากงานห้องสมุด ซึ่งเป็นทั้งงานสอนและงานเป็นครูที่ปรึกษา ตลอดจนงานพิเศษอื่น ๆ จึงทำให้มีเวลาน้อย ตลอดจนความร่วมมือจากบุคลากรอื่น ๆ ภายในโรงเรียนยังมีน้อย ซึ่งได้กล่าวข้างต้นแล้ว อีกประการหนึ่งนักเรียนเป็นผู้ใกล้ชิดกับชุมชน การได้นักเรียนมาช่วยงาน จะทำให้งานบริการชุมชนเป็นไปด้วยดี

เมื่อพิจารณาความต้องการในการให้บริการชุมชน ด้านการแก้ปัญหา พบว่า ครูบรรณารักษ์มีความคิดเห็นต่างจากผู้บริหารเพียง 1 ประเด็น คือ เพิ่มงบประมาณ โดยครูบรรณารักษ์มีความต้องการในระดับมาก แต่ผู้บริหารมีความต้องการในการบริการชุมชนด้านการแก้ปัญหา ที่ทั้งครูบรรณารักษ์และผู้บริหารโรงเรียนมีความต้องการในระดับปานกลางตรงกัน โดยประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยรวมสูงสุด 3 อันดับได้แก่ ลดงานสอนและงานพิเศษอื่น ๆ ของบุคลากร ($\bar{x} = 3.47$) เพิ่มงบประมาณ ($\bar{x} = 3.39$) และเพิ่มจำนวนบุคลากร ($\bar{x} = 3.34$) ตามลำดับ

การที่ทั้งครูบรรณารักษ์และผู้บริหารโรงเรียน มีความต้องการในการแก้ปัญหา โดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุดในเรื่อง ลดงานสอนและงานพิเศษอื่นๆ ของบุคลากร เป็นเพราะครูบรรณารักษ์มิได้ทำหน้าที่เป็นครูบรรณารักษ์แต่เพียงอย่างเดียว ครูบรรณารักษ์ยังต้องทำหน้าที่อื่น ๆ อีก ซึ่งได้แก่ ครูบรรณารักษ์ ร้อยละ 98.65 มีภาระงานสอน ร้อยละ 85.14 มีภาระเป็นครูที่ปรึกษา นอกจากนี้ยังมีบรรณารักษ์ตั้งแต่ร้อยละ 10 ต้องทำหน้าที่เป็นหัวหน้าหมวด (ร้อยละ 16.21) และเจ้าหน้าที่สหกรณ์ (ร้อยละ 12.16) (ตารางที่ 4) ดังนั้นทั้งครูบรรณารักษ์และผู้บริหารจึงมีความต้องการในการแก้ปัญหาด้านนี้สูงสุด เพื่อให้ครูบรรณารักษ์มีเวลามากพอที่จะ

ดำเนินงานห้องสมุดให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น จากความต้องการข้างต้น ผู้บริหารมีความต้องการในการบริหารชุมชนในระดับปานกลาง ถึงระดับมากเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อิศราพร จันทร์พราว (2526) ที่กล่าวว่า ผู้บริหารการศึกษา มีความคาดหวังสูงในการจัดบริการห้องสมุดให้กับชุมชน

การที่ครูบรรณารักษ์และผู้บริหารโรงเรียน มีความต้องการในการให้บริหารชุมชนตรงกันในด้านต่างๆ ได้แก่ ลักษณะการจัดให้บริการชุมชน ความสนับสนุนของผู้บริหาร ความร่วมมือจากบุคคลฝ่ายต่าง ๆ รวมทั้งการแก้ปัญหา นั้น อาจเป็นเพราะว่าทั้งครูบรรณารักษ์ และผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี อีกทั้งได้ผ่านการศึกษาและการอบรมทางด้านห้องสมุดมาแล้ว จึงทำให้เห็นความสำคัญของการจัดบริการชุมชนของห้องสมุด เพื่อสนองนโยบายพัฒนาชนบท อีกทั้งความต้องการจัดบริการชุมชนในระดับปานกลาง ของทั้งครูบรรณารักษ์และผู้บริหารโรงเรียน จะมีผลให้มีการพัฒนาการบริการชุมชนของห้องสมุดให้ดียิ่งขึ้น

จากการที่ผู้วิจัยได้กำหนดแนวเหตุผลในการวิจัยครั้งนี้ว่าห้องสมุดโรงเรียนมัธยม เพื่อพัฒนาชนบท เขตภาคกลาง ส่วนใหญ่ให้บริการชุมชนเฉพาะบริการให้อ่านและให้ยืมหนังสือ ซึ่งจัดเฉพาะภายในห้องสมุดของโรงเรียน ส่วนความสนับสนุนจากผู้บริหารโรงเรียน ความร่วมมือจากบุคลากรทั้งภายในและภายนอก ตลอดจนความสนใจของประชาชนในชุมชนยังมีน้อย

ผลการวิจัยครั้งนี้มีทั้งที่สอดคล้องและไม่สอดคล้องกับแนวเหตุผลที่กำหนดไว้ ส่วนที่สอดคล้องกับแนวเหตุผล ได้แก่ การที่ห้องสมุดโรงเรียนมัธยม เพื่อพัฒนาชนบทเขตภาคกลาง ส่วนใหญ่จัดบริการให้อ่านภายในห้องสมุดของโรงเรียน ความสนับสนุนจากผู้บริหารโรงเรียนในการให้บริการชุมชนยังมีน้อย อีกทั้งความร่วมมือจากบุคลากรภายนอกโรงเรียน และความสนใจของประชาชนต่อการจัดบริการของห้องสมุดยังมีน้อย

ผลการวิจัยที่ไม่สอดคล้องกับแนวเหตุผลที่กำหนดไว้ก็คือ ห้องสมุดโรงเรียนมัธยมเพื่อพัฒนาชนบทในเขตภาคกลางส่วนใหญ่ มีได้จัดเฉพาะบริการให้อ่าน และให้ยืมตามที่กำหนดไว้ในแนวเหตุผลเท่านั้น แต่ยังมีบริการประเภทอื่น ๆ อีก เช่น บริการตอบคำถามและช่วยค้นคว้า บริการแนะนำการใช้ห้องสมุด บริการแนะนำและส่งเสริมการอ่าน และบริการกระเป๋านั่งล้อสู่ประตูบ้าน เป็นต้น

ส่วนการจัดบริการให้อ่านนั้น มีได้จำกัดการจัดเฉพาะภายในห้องสมุดของโรงเรียนเท่านั้น แต่ยังมีการจัดภายนอกห้องสมุดของโรงเรียนด้วย เช่น เกี่ยวกับการจัดบริการให้ยืมหนังสือ ซึ่งมีอนุญาตให้ยืมกลับบ้านได้ด้วย

ผลการวิจัยที่ไม่สอดคล้องกับแนวเหตุผลอีกประการหนึ่งคือ ความร่วมมือจากบุคลากรภายในโรงเรียน มีได้มีในระดับน้อยดังที่กำหนดไว้ในแนวเหตุผล แต่มีในระดับมากพอสมควร โดยได้รับความร่วมมือจากทั้งครูในหมวดวิชาอื่น ๆ เช่น ครูภาษาไทย ครูฝ่ายโสตทัศนศึกษา บุคลากรอื่นๆ เช่น นักการภารโรง เจ้าหน้าที่ห้องสมุด รวมทั้งนักเรียนช่วยงานด้วย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับครูบรรณารักษ์

1.1 จากผลการวิจัยที่พบว่า ห้องสมุดโรงเรียนมัธยมเพื่อพัฒนาชนบท เขตภาคกลางส่วนใหญ่ จัดบริการให้อ่านเฉพาะในห้องสมุดของโรงเรียน ครูบรรณารักษ์จึงควรที่จะจัดบริการในลักษณะที่ออกไปบริการภายนอกให้มากกว่านี้ โดยมีการกำหนดบุคลากรที่จะมาช่วยอย่างชัดเจน

1.2 จากผลการวิจัยที่พบว่า ความสนับสนุนจากผู้บริหารโรงเรียนในการให้บริการชุมชนยังมีน้อยนั้น ครูบรรณารักษ์ควรจัดกิจกรรมเพื่อเป็นการดึงดูดประชาชนให้เข้ามาใช้บริการห้องสมุด ให้มากขึ้นเมื่อผู้บริหารเห็นว่าห้องสมุด

สามารถให้ประโยชน์กับชุมชนได้ผู้บริหารก็ย่อมจะสนับสนุนให้มีการจัดบริการชุมชนมากขึ้น

1.3 จากผลการวิจัยที่พบว่า บุคลากรภายนอกยังให้ความร่วมมือน้อยนั้น ครูบรรณาธิการควรเพิ่มการติดต่อขอความช่วยเหลือจากบุคลากรภายนอกที่สามารถให้ความร่วมมือช่วยเหลือในการให้บริการชุมชน เพื่อให้การจัดบริการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

1.4 และจากผลการวิจัยที่พบว่า ความสนใจของประชาชนในชุมชนต่อการจัดการของห้องสมุดยังมีน้อย ในเรื่องนี้ครูบรรณาธิการจะต้องเพิ่มการประชาสัมพันธ์ให้มากขึ้น เพื่อให้ประชาชนได้ทราบถึงบริการที่ห้องสมุดจัดให้และเห็นถึงประโยชน์ของการใช้ห้องสมุด

1.5 จากผลการวิจัยครั้งนี้ จะเห็นได้ว่ามีโรงเรียนมัธยมเพื่อพัฒนาชนบท ในเขตภาคกลาง จำนวน 64 โรงเรียน ห้องสมุดของโรงเรียนดังกล่าว จัดบริการชุมชน ดังนั้นครูบรรณาธิการทั้งในเขตภาคกลาง และเขตอื่น ๆ ที่ยังไม่ได้จัดบริการชุมชน ควรจะถือเป็นแนวทางในการจัดบริการชุมชนต่อไป

2. ข้อเสนอแนะสำหรับผู้บริหารโรงเรียน

ผู้บริหารโรงเรียนควรสนับสนุนและเห็นความสำคัญของการจัดบริการชุมชนของห้องสมุด โดยใช้นโยบายและสนับสนุนในด้านบุคลากร งบประมาณ และสถานที่แก่ครูบรรณาธิการ ตลอดจนสร้างความมั่นใจ และกำลังใจต่อครูบรรณาธิการ เพื่อครูบรรณาธิการจะได้ให้บริการชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะสำหรับวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาการให้บริการของห้องสมุดโรงเรียนมัธยมเพื่อพัฒนาชนบทในเขตอื่น
2. ศึกษาเปรียบเทียบให้บริการชุมชนของห้องสมุดโรงเรียนที่อยู่ในโครงการมัธยมเพื่อพัฒนาชนบท กับโรงเรียนที่อยู่นอกโครงการมัธยมเพื่อพัฒนาชนบท
3. ศึกษาความต้องการของประชาชนต่อการให้บริการชุมชนของห้องสมุดโรงเรียน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย